



Ungdomars beskrivningar och upplevelser av Intensiv Hemmabaserad Familjebehandling – IHF

Anne-Lie Wikström
Masteruppsats Linnéuniversitetet

Varför denna studie?

- Ca 35.000 barn får varje år olika former av öppenvårdsinsatser – få av dessa insatser är utvärderade
- Artikel 12 i Barnkonventionen – barns rätt att bli hörda i alla frågor som rör dem
- Barn har länge exkluderats från forskning
- En viktig del av evidensen för olika behandlingsmetoder handlar om att lyssna på barnen – "brukarperspektiv"
- Den direkta informationen från barnen själva kan bli vägledande i att utveckla och förbättra interventioner och göra dem mer barncentrerade

SBU. (2017). *Utvärdering av metoder i hälso- och sjukvården och insatser i socialtjänsten: En handbok*

Roberts, H. (2017). Listening to children: And hearing them. I P. Christensen, A. James (Red.), *Research with children: Perspectives and practices*

Dittmann, I., & Jensen, T. K. (2014). Giving a voice to traumatized youth: Experiences with Trauma-Focused Cognitive Behavioral Therapy. *Child Abuse & Neglect*, 38(7)

Studiens upplägg

- Syfte:

Att öka kunskapen om hur barn och unga själva uppfattar och upplever IHF med huvudfokus på hur hjälpsam behandlingen upplevs och på vilket sätt barnen involveras i behandlingen

- Godkänd av etikprövningsnämnden
- Alla IHF-enheter kontaktades
- Alla barn 11-18 år som nyligen avslutat eller befann sig i slutet av behandlingen
- Mixad metod med både enkäter och intervjuer
- Mitt "inifrånperspektiv"

Enkäten

- Fylldes i anonymt av 19 ungdomar som har/haft sin insats på 10 olika enheter
- 2/3 flickor 1/3 pojkar
- I huvudsak frågor med färdiga svarsalternativ bestående av påståendefrågor och upplevelsefrågor som handlar om möjlighet att uttrycka sig samt upplevelsen av olika delar av behandlingen
- I slutet två öppna frågor
- Testades på IHF-ungdomar innan

Att få uttryck sin åsikt

Nu kommer du få några frågor som handlar om i vilken omfattning du tycker att du har fått uttrycka din åsikt. Klicka i det alternativ som passar bäst in på vad du själv tycker.

I vilken omfattning tycker du att du har fått säga vad du tycker och tänker i olika sammanhang under IHF-behandlingen?

| | Aldrig | Sällan | Ofta | Alltid | Vet inte/ inte aktuellt |
|--|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|----------------------------|
| I träffar/samtal med min ungdomsbehandlare | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| I familjesamtal | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| I möten med socialtjänsten | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| I möten med skola | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |

Bakåt

Nästa

Rensa formuläret

Upplevelse av IHF

Nu kommer frågor som handlar om hur du har upplevt olika delar av IHF-behandlingen

Hur bra tycker du att följande påståenden stämmer överens med det du upplevt under IHF? Klicka i ett alternativ per påstående.

| | Nej, stämmer inte | Stämmer lite grann | Stämmer bra | Stämmer mycket bra | Vet inte |
|---|-------------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|
| Att ha en egen ungdomsbehandlare har varit bra för mig | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| Att mina föräldrar har varit delaktiga i behandlingen har varit bra för mig | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| Mina träffar med ungdomsbehandlaren har varit bra för mig | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| Min ungdomsbehandlare har lyssnat på det jag vill säga | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |
| Familjesamtalen har varit bra för mig | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |

Har din vardagssituation förändrats sedan du fick IHF?

- Förbättrats mycket
- Förbättrats lite
- Ingen förändring
- Försämrats lite
- Försämrats mycket
- Vet inte

Hur mycket av din tid har IHF-behandlingen tagit?

- Den har tagit alltför mycket av min tid
- Den har tagit aningen för mycket av min tid
- Den har tagit lagom mycket av min tid
- Den har tagit för lite av min tid
- Vet inte

Hur nöjd eller missnöjd är du med IHF-behandlingen som helhet?

Avslutande frågor

Nu kommer ett par avslutande frågor där du gärna får skriva några rader med egna ord om vad du tycker om IHF

Finns det något du tycker är särskilt bra med IHF som du vill dela med dig av?

Ditt svar

Finns det något negativt med IHF eller något du tycker borde förbättras som du vill dela med dig av?

Ditt svar

Intervjuerna

- Genomfördes digitalt med 6 ungdomar
- Ca 30 min långa
- Semistrukturerade
- Teman:
 - “Upplevelse och uppfattning om IHF”
 - “Olika komponenter i IHF”
 - “Involvering”

Resultaten

- De övergripande beskrivningarna är att insatsen har varit något de behövt och också hjälpsam
- 10 ungdomar valde att skriva sådant de upplevt som positivt i de öppna svaren
- 5 ungdomar skrev i de öppna svaren i enkäten sådant de upplevt negativt eller som de tycker kan förbättras
- En av de som blev intervjuade uppgav något som var negativt

Det har varit hjälpsamt. Det har varit en bra tid för mig och min familj, det har det har gjort så att vi fick det bättre nu och liksom, jag vet inte, det har varit en bra tid.
(Ungdom, 15 år)

Förbättring/förändring

både jag och min förälder har lärt oss att möta varandra på sätt som passar för oss och att vi har lärt oss mycket hur vi ska lära oss att kommunicera för att inte försämra saker. (anonym ungdom i enkät)

Jag tycker att det har hjälpt mig mycket med hur jag ska behandla dom i min familj, men inte att dom har ändrat sig så mycket. (anonym ungdom i enkät)

Vad har varit hjälpsamt?

Att ha en egen behandlare

- Samtliga ungdomar uppger att det har varit bra för dem att ha en egen behandlare och att träffarna med ungdomsbehandlaren har varit bra för dem

att man haft en egen ungdomsbehandlare har varit till mycket hjälp för man har alltid haft nån som lyssnar på en och finns där i svåra situationer, det har nästan blivit mer som en kompis som man kan prata med (anonym ungdom i enkät)

- Genomgående i intervjuerna uttrycker ungdomarna betydelsen av ungdomsbehandlaren
Om det var så att vi hade samma, då kunde det liksom om man sa något så kunde det ju kanske bli såhär att den (behandlaren) råkar säga såhär: ”Ja, men sådär sa hon”. Liksom så att det blir mer uppdelat så att man får lite mer privat tid liksom, så att den andra inte får reda på lika mycket eller vad man ska säga. (Ungdom, 13 år)

Vad i kontakten med ungdomsbehandlaren är bra?

- Träffarna är avlastande och hjälper ungdomarna att uttrycka tankar och känslor

Ja, alltså dom ensamma träffarna har hjälpt väldigt mycket för att då får man ändå prata av sig lite om det man kanske har tyckt varit jobbigt under den veckan men inte har haft möte eller sen man hade möte sist. Det kanske var lite jobbiga saker som man vill prata om, eller saker man varit arg eller ledsen över som man kan prata om. (Ungdom 17 år)

- Att det finns en kontinuitet och regelbundenhet i träffarna

Det kändes skönt att kunna få prata ut varje torsdag liksom, om jag hade något på hjärnan tänkte jag: ”Ah, nu kan jag berätta det för (ungdomsbehandlaren), vad skönt!”. Nästan som en såhär psykolog eller som en vän såhär som man bara kunde prata med. (Ungdom 15 år)

- Ungdomarna har fått tips och råd av sin ungdomsbehandlare
- Ungdomarna får hjälp av ungdomsbehandlaren att komma ihåg saker

Hjälp i relation till föräldrarna

- Kontakten med ungdomsbehandlaren hjälper till att undvika konflikter med föräldrarna

Det var ganska skönt för att det blev liksom mer sådär man hade, alltså om man blev typ lite irriterad så kunde man skriva till henne (ungdomsbehandlaren) liksom istället för att börja bråka med mamma eller så. (Ungdom, 13 år)

- Ungdomsbehandlaren hjälper till under familjesamtal i kommunikation med föräldrarna

jag märkte att om jag då hade någonting som jag tyckte att, ”Men jag vill inte att mamma gör si eller så” då kunde hon jag pratar med hjälpa mig att lägga fram det på ett bra sätt så att inte mamma tog det fel. (Ungdom, 17 år)

Betydelsen av familjesamtalen och föräldrars medverkan

- Alla ungdomar tycker att det är bra att föräldrarna har varit med i behandlingen

eftersom att dom har varit del av problemet (Ungdom, 14 år)

- Alla utom en uppger att familjesamtalen har varit bra för dem
- Strukturen i familjesamtalen är hjälpsam

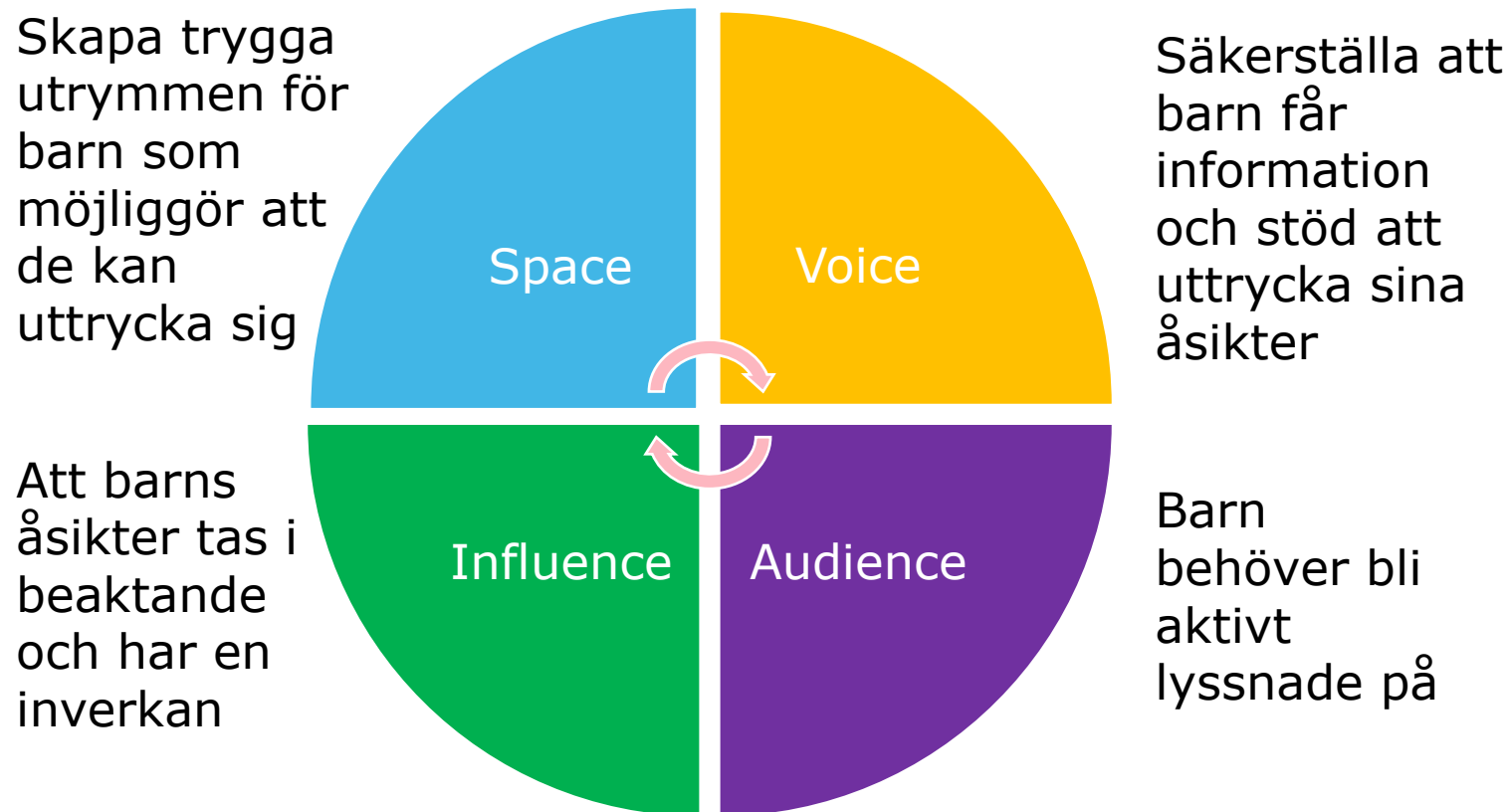
A: Alltså hon (familjebehandlaren) har bara haft typ en bra struktur på hur samtalet ska gå till.

I: Ok, kan du beskriva för mig hur den strukturen ser ut?

A: Det är lite som jag sa innan typ såhär; mamma får prata så får jag lyssna och sen så får jag ordet och sen så får typ mamma svara på vad jag tyckte om det, eller vad mamma...vad jag sa liksom.

(Ungdom, 17 år)

Delaktighet som går väl i linje med Barnkonventionen



The Lundy Model

Hur har ungdomarna blivit delaktiga?

- Anpassningar har gjorts i tid och plats vilket är betydelsefullt för ungdomarna

Jamen det här att man inte bara behöver sitta på ett rum och prata och det kan ju också göra det väldigt spännande och det känns inte lika avslappnat och alltså så, utan jag, det, jag liksom tycker har varit bra är att man kan vara väldigt öppen med hur man har sina möten och det tycker jag har hjälpt mig väldigt mycket, som har svårt att liksom öppna mig och prata med nytt folk liksom, så tycker jag det har varit väldigt skönt att man ändå kan liksom vara på lite olika ställen och prata för då blir det ju inte lika, man känner sig inte lika typ inträngd eller kan man säga så? Det känns lite mer typ bekvämare kan man väl säga. (Ungdom, 17 år)

Alltså, det känns bra för jag får typ vila mig och äta något så jag känner mig lugn (Ungdom, 14 år)

Kanske mer tillgängliga utanför mötena så man kan skriva till de om hjälp (anonym ungdom, enkät)

Jag önska jag kunde ha fler träffar med min ungdomsbehandlare under de första månaderna vi lärde känna varandra eftersom jag behövde prata mer om mina känslor och så vidare. (anonym ungdom, enkät)

Vikten av information, förutsägbarhet och tydlighet

- Majoriteten tycker att de fått den information de behövt under insatsens gång

Kanske mer kommunikation? Den har varit bra, men det har funnits vissa situationer när jag inte fått reda på vissa saker. Till exempel ett möte, alla människor blir inte stressad av att få reda på något samma dag som det ska hända, men jag tycker inte om det. Jag blir väldigt stressad och ångestfylld av det. Så kanske att dem ska se till att alla får reda på det..? Som sagt, kommunikation har oftast varit bra, men det har bara blivit några gånger. (Ungdom som svarat anonymt i enkäten)

Att få uttrycka sig och bli lyssnad på

- Ungdomarna har fått möjlighet att uttrycka sig, framför allt i relation till sin ungdomsbehandlare men även i familjesamtal

Varje vecka har (ungdomsbehandlaren) frågat såhär ja ”Är det nånting du vill ta upp liksom på familjesamtalet?” (Ungdom, 13 år)

- I större möten uttrycker ungdomarna att de i något lägre utsträckning fått uttrycka sig
- Ungdomarna upplever att de blivit lyssnade i mycket hög grad av ungdomsbehandlaren, men även i familjesamtal

Få vara med och påverka

- Ungdomarna har fått vara med och påverka

Jag tycker att jag har fått vara med och bestämma väldigt mycket och jag har liksom tagit den chansen eller vad man ska säga. Jag har pratat så jag har liksom fått som jag vill och dom har lyssnat (Ungdom, 15 år)

- Ungdomarna har fått vara med och bestämma mål

/.../ en kille som kom, han hette (familjebehandlare), det var han som kom och pratade med hela familjen och min kontaktperson (ungdomsbehandlaren) var också med. Han (familjebehandlaren) satte målen, men vi var dom som typ sa att jamen det här, vi fick ändra det om vi ville och så men det var väl typ vi tillsammans men han var ändå den som satte dom. (Ungdom, 15 år)

Betydelsen av att få vara delaktig

Jag tror det kommer till en lösning fortare när jag typ såhär fått kanske bestämma vad jag, vad som har tyngt mig bland annat. (Ungdom 17 år)

Väldigt mycket för att det gör ju inte saken lika jobbig, alltså det gör det ju väldigt, alltså att det inte bara är att dom styr och ställer över mig utan jag har också någonting att säga liksom, det har ju känts väldigt skönt liksom. (Ungdom, 15 år)

I: Men det låter som att du tycker att du har varit ganska delaktig i behandlingen, att dom har lyssnat på dig och ställt frågor och sånt där. Hur tror du det hade varit om dom inte hade gjort så?

F: Då tror jag att jag inte hade liksom velat vara med på samtalen lika mycket och typ inte liksom lagt tid på dom typ såhär, skitit i det mer för att liksom ja så. Det känts liksom "Dom har inte lyssnat på mig" så då skulle det liksom inte kännas värt att vara där eller så. (Ungdom, 13 år)

Vad kan vi lära av detta?

- Att ungdomsbehandlarens roll är betydelsefull
- Att insatsen tycks vara en insats som är barncentrerad och som går i linje med Barnkonventionen gällande delaktighet
- Att det är viktigt att följa upp och fråga barnen/ungdomarna själva
- Att vi inte får glömma bort viktiga komponenter som exempelvis tillgänglighet
- Att se till att göra barn/ungdomar delaktiga i alla möten och samtal
- Vi behöver fortsätta utvärdera och forska på metoden

Ett sista citat om betydelsen av beteenden...

Mycket var bra med IHF men just att dom gör saker också istället för att bara säga att dom ska göra det